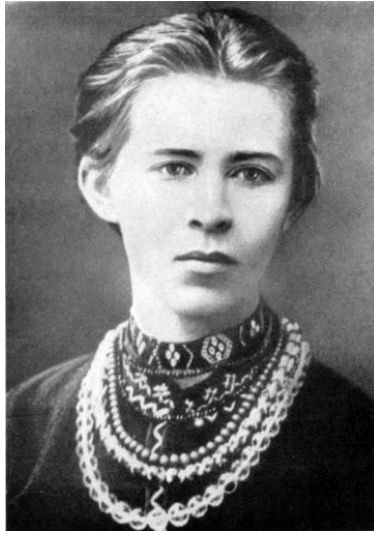

Життя та творчість Лесі Українки

(1871 – 1915)

Я на гору круту крем'яную
Буду камінь важкий підіймать
І, несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать
Л.Українка

Леся Українка (Лариса Петрівна Косач) народилася 25 лютого 1871р. у Новограді–Волинському. Мати її – письменниця Олена Пчілка – і батько юрист – багато уваги приділяли гуманітарній освіті дітей, розвивали інтерес до літератури, вивчення мов, перекладацької роботи. Серед близького оточення майбутньої поетеси були відомі культурні діячі: М. Драгоманов (її дядько по матері), М. Старицький, М. Лисенко. Все це сприяло ранньому входженню Лесі в літературу: в дев'ять років вона вже писала вірші, у тринадцять почала друкуватись. У 1884р. у Львові в журналі «Зоря» було опубліковано два вірші «Конвалія» і «Сафо», під якими вперше з'явилося ім'я – Леся Українка.

Дитячі роки поетеси минули на Поліссі. Взимку Косачі жили в Луцьку, а літом – у с. Колодяжне. Серед факторів, які впливали на формування таланту Лесі Українки, була музика. «Мені часом здається, – писала вона, – що з мене вийшов би далеко кращий музикант, ніж поет, та тільки біда, що натура утяла мені кепський жарт». Цей «жарт» – початок туберкульозу, з яким вона боролась усе життя. Хвороба спричинилась до того, що дівчинка не ходила до школи, однак завдяки матері, а також М. Драгоманову, який мав великий вплив на духовний розвиток Лесі Українки, вона дістала глибоку і різнобічну освіту. Письменниця знала більше десяти мов, вітчизняну і світову літературу, історію, філософію. У 19 років вона написала для своєї сестри підручник «Стародавня історія східних народів».

На початку 1893р. у Львові виходить перша збірка поезій Лесі Українки – «На крилах пісень». Збірку відкриває цикл лірики «Сім струн», з якого постає образ «бездольної матері» України, що дістає свій розвиток у циклі «Сльози–перли». Два наступних цикли – «Подорож до моря» і «Кримські спогади» – привертають увагу не тільки любов'ю до рідної землі, красою пейзажних малюнків, а й плином рефлексій ліричного героя, думка якого раз по раз звертається до проблеми волі і неволі. Серед вміщених у збірці творів виділяється вірш «Contra spem spero», що сприймається як кредо молодої письменниці, декларація її незнищеного оптимізму. Та особливо гостро – як заклик і гасло – прозвучали у тогочасній суспільній атмосфері «Досвітні огні»

У 1892р. у Львові виходить «Книга пісень» Г. Гейне, де Лесі належали 92 переклади. Вона перекладає також поезію в прозі І. Тургенева «Німфи», уривок з поеми А. Міцкевича «Конрад Валленрод», поетичні твори В. Гюго «Лагідні поети, співайте» і «Сірома», уривки з «Одіссеї» Гомера, індійські обрядові гімни із збірки «Ріг–Веди». Як перекладач, Леся Українка додержується принципу змістової точності, уникає стилізації.

З кінця 80–х років Леся Українка живе у Києві. Її робота над прозовими жанрами пов'язана з діяльністю гуртка кийвської літературної молоді «Плеяда». Тут готували видання з історії, географії, перекладали твори російських та зарубіжних письменників; гуртківці писали і власні твори, які оцінювались на конкурсах. Так були написані і деякі оповідання Лесі Українки, присвячені переважно соціально–побутовим темам. Вони друкувались в журналах «Зоря» («Така її доля», «Святий вечір», «Весняні співи», «Жаль»), «Дзвінок» («Метелик», «Біда навчить»).

У 1894 – 1895 рр. Леся перебувала в Болгарії у Драгоманова. Тут була написана переважна частина циклу політичної лірики «Невільничі пісні». Поетеса говорить, що розстається з рожевими мріями, із скаргами на долю і сльозами та свідомо приймає свій терновий вінок. Вона відчуває в собі народження нової людини – як криці у вогні («Північні думи», «О, знаю я, багато ще промчить»).

У 1898р. у «Літературно–науковому віснику» з'являється стаття І. Франка про творчість Лесі Українки, в якій він ставить поетесу в один ряд з Шевченком.

1899р. у Львові виходить друга збірка поезій – «Думи і мрії». Сюди ввійшли цикли «Мелодії», «Невільничі пісні», «Відгуки», поеми «Давня казка» і «Роберт Брюс, король шотландський». Ця збірка засвідчила безсумнівний злет творчості молодої поетеси.

Багато своїх творів Леся Українка писала в Мінську біля смертельно хворого С. Мержинського. В одну з найстрашніших ночей, у стані невимовної туги, створила вона драматичну поему «Одержима» (1901), яка пронизана вибухом інтимного почуття, що було викликане нелюдськими стражданнями вмираючого товариша. За кілька місяців до поеми «Одержима» був написаний твір «Завжди терновий вінець...» та драма «Адвокат Мартіан», (1913р.). С. Мержинському присвячені також «Я бачила,

як ти хиливсь додолу”, “Мрія далекая, мрія минулая”, “Калина” та інші вірші з циклу інтимної лірики. Трагічні переживання поетеси відлунюються також у поемі «Віла–посестра».

Пережита особиста драма позначилась на загостренні хвороби легень, і Леся Українка їде на Буковину, далі – на Гуцульщину рятувати підірване здоров'я. В 1902р. у Чернівцях, з ініціативи студентів університету, які тепло вітали поетесу, виходить третя збірка її поезій – «Відгуки». Вона складається з циклів «З невольницьких пісень», «Ритми», «Хвилини», шести легенд і драматичної поеми «Одержима».

Феномен таланту Лесі Українки полягав у тому, що вона одночасно плідно працювала в різних літературних жанрах. У кінці 90–х з'являються її поеми «Одно слово», «Віла–посестра», «Се ви питаєте за тих», «Ізольда Білорука», в яких яскраво виявилася схильність до оригінальної обробки світових сюжетів. Активно працює Леся Українка і як перекладач, її увагу привертають вершини світової літератури – «Макбет» Шекспіра, «Пекло» Данте, «Каїн» Байрона. Вона перекладає також драму Г. Гауптмана «Ткачі», яка належала до забороненої в Росії літератури, вірші Надсона, Конопніцької, Ади Негрі. З метою популяризації української літератури серед російського читача Леся Українка вибирає для перекладу твори на народні теми. Так, у видавництві «Донская речь» у Ростові–на–Дону в 1903 – 1905 рр. вийшли в її перекладах російською мовою оповідання І. Франка «Сам собі винен», «Добрий заробок», «На дні», «Ліси і пасовиська», «Історія кожуха», «До світла». Переклади Лесі Українки відзначаються високою мовною культурою, пильною увагою до відтворення ідейно–художнього змісту оригіналу, його стильових особливостей.

Важливе місце у творчій біографії Лесі Українки займає фольклор: поема в народному дусі «Русалка», казка «Про велета» та ін. Вона записує з уст селян обряди, пісні, думи, балади, казки. Вже на початку 90-х рр. Леся Українка друкує в «Житі і слові» підбірку «Купала на Волині». Широтою інтересів відзначається рукописний зошит пісень із с. Колодяжне, куди ввійшли веснянки, колядки, весільні, родинно-побутові, жнивварські та ліричні пісні. Під час перебування в Карпатах поетеса записувала гуцульські мелодії; в 1903р. вона друкує збірник «Дитячі гри, пісні, казки». У 1904р. у неї виникає задум видати «Народні пісні до танцю» (54 тексти). Леся Українка стає ініціатором видання українського героїчного епосу, у 1908р. записує на фонографі думи у виконанні кобзаря з Харківщини Г. Гончаренка. 30 записів веснянок і обжинкових пісень з голосу Лесі Українки зробив композитор М. Лисенко. 225 пісень увійшли до книги «Народні мелодії. З голосу Лесі Українки», яку впорядкував і видав 1917р. К. Квітка. У 1908 — 1910 рр. стараннями поетеси була організована експедиція Ф. Колесси для записування народних дум на Полтавщині, й у 1910 – 1913 рр. у Львові.

Через хворобу Лесі Українці доводилось багато їздити по світу. Вона лікувалася в Криму і на Кавказі, у Німеччині і Швейцарії, в Італії та Єгипті. І хоча чужина завжди викликала в неї тугу за рідним краєм, але й збагачувала новими враженнями, знанням життя інших народів. Так, у циклі «Весна в

Єгипті» (1910), Леся Українка знайомить українського читача з цим краєм, його природою, людьми.

У 1904р. в Києві вийшло ще одне видання поетичних творів Лесі Українки (вибране) під заголовком «На крилах пісень». Драматичні поеми «Осінь казка» і «В катакомбах», датовані 1905р.

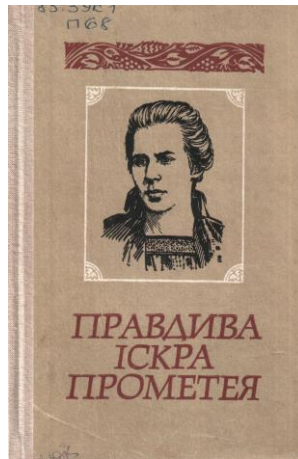
Функціональне призначення сюжетів притчового характеру, які брала Леся Українка з історії Давнього Сходу й античного світу, полягало в прагненні письменниці художньо відтворити духовну суть філософських і морально-етичних шукань та політичних проблем свого часу (драма «Кассандра» (1907), драматична поема «В катакомбах» (1905), драматичний діалог «На полі крові» (1909), драма «Руфін і Прісцилла» (1910), драматична поема «Адвокат Мартіан» (1911)).

Про те, що Лесю Українку постійно хвилювала тема митець і суспільство, свідчить її драматична поема «У пущі», над якою вона почала працювати в 1897р., а завершила в 1909р.

Визначним досягненням драматургії Лесі Українки є її «Камінний господар». Це одна з найцікавіших версій легенди про Дон Жуана, до образу якого зверталось багато великих художників. Звернення до образу Дон Жуана мало і конкретні причини. В 1911р. в журналі «Русская мысль» П. Струве, який у 90–х рр. підтримував культурний рух на Україні, виступив із статтею, де заперечував доцільність самого існування української культури, говорив про її нездатність використовувати світові образи. Політичне донжуанство Струве обурило Лесю Українку, і, вважаючи, що лише публіцистичної полеміки тут замало, вона написала «Камінного господаря». Останні роки Леся Українка жила в Грузії та Єгипті. Невблаганно прогресувала хвороба. Перемагаючи тяжкі страждання, вона знаходила силу працювати. На Кавказі вона все частіше згадувала волинське дитинство, перед нею поставали картини задумливої поліської краси. Так виникла «Лісова пісня», яка була написана за кілька днів тяжкохворою поетесою.

Остання драматична поема – «Оргія» та ліро-епічний триптих: «Що дасть нам силу?», «Орфееве чудо», «Про велета» (1913 р), в якому звучить думка про суспільну перетворюючу місію мистецтва, письменниця присвятила І. Франкові і надіслала до ювілейного збірника на його честь.

Леся Українка померла 1 серпня 1913р. в грузинському містечку Сурамі. Тіло її перевезли до Києва і поховали на Байковому кладовищі.

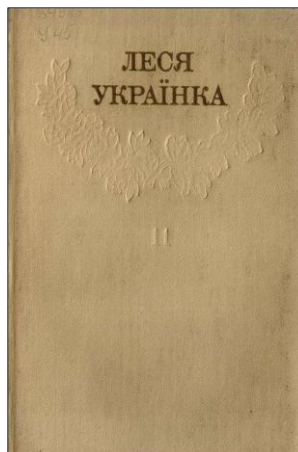

83.3Ук1

П 68

Правдива іскра Прометея : літ-крит. статті про Лесю Українку : книга для вчителя / сост. А. Ф. Ставицький. – К.: Рад. шк., 1989. – 223 с.

В книзі представлені кращі літературознавчі та літературно–критичні статті про видатну українську поетесу Лесю Українку. Книга розрахована на широке коло читачів.

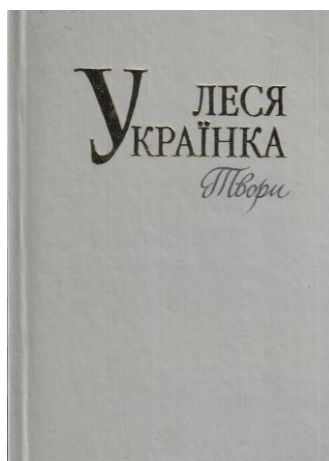

У1

У 45

Українка Л. Зібрання творів : у 12 т. – К. : Наук. думка, 1975 – 1979.

Зібрання творів славетної Лесі Українки (Лариси Петрівни Косач), яка витворила свою епоху в українській літературі.

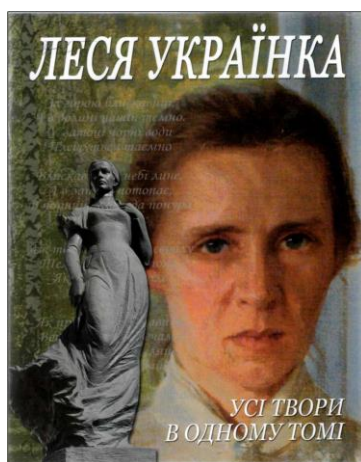

У1

У 45

Українка Л. Твори / ред. С. К. Жолоб, М. Н. Москаленко. – К. : Дніпро, 2000. – 632 с.

До видання увійшли вибрані вірші, поеми та драматичні твори Лесі Українки – геніальної поетеси і драматурга, класика української літератури. Видання розраховане на широке коло шанувальників творчості Лесі Українки.

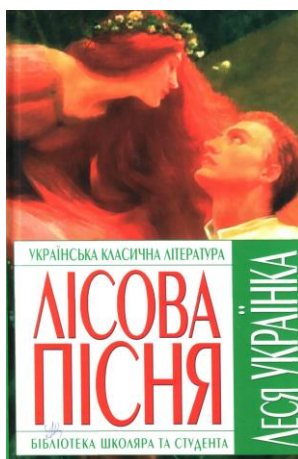

У1

У 45

Українка Л. Усі твори в одному томі. – К. ; Ірпінь : Перун, 2008. – 1376 с.

Творчий набуток Лесі Українки в усьому невичерпний і неосяжний. У книзі подано лише літературні твори – поезія та проза. Усі відомі вірші, поеми та драми. Немає листування, критичних статей «лесекритиків» та «лесезнавців». Це – не підручник із «українознавства» для «українознавців». Мета видавництва, аби кожен українець мав змогу прочитати, полюбити або ні, а головне зрозуміти, наблизитись до творчості поетеси-письменниці самотійно.

У1

У 45

Українка Л Лісова пісня / ред.- укладач С. М. За- готова ; ред. О. В. Зав'язін ; худ. О. І. Альбрехт. – Донецьк : БАО , 2009. – 288 с.

Читачам пропонується збірка творів Лесі Українки – видатної поетеси. Її творчість є великим скарбом не тільки української, а й світової культури.

Видання адресоване широкому загалу шанувальників української літератури.

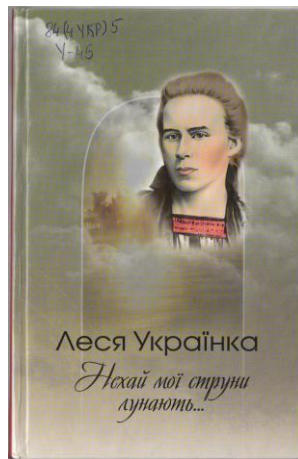

У1

У 45

Українка Л. Горить моє серце : вірші та поеми / Л. Українка ; ред.-упоряд., автор передм. Т. Сергійчук. – К. : Київська правда, 2004. – 464 с.

До запропонованої читачеві книжки ввійшли вірші та поеми Лесі Українки, великої української поетеси, чия літературна спадщина є невід'ємною, обсяговою і потужною частиною духовної скарбниці нашого народу, повноцінною складовою всього світового красного письменства

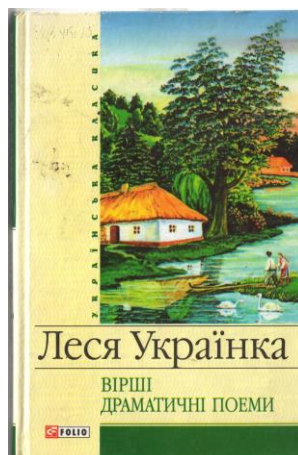

У1

У 45

Українка Л. Нехай мої струни лунають... : вибр. поезії / Л. Українка ; упоряд. Н. Г. Сташенко. – Луцьк : ВАТ "Волин. обл. друк.", 2009. – 224 с. : портр.

Збірка складається із семи розділів, назви до яких підібрані за рядками творів Лесі Українки. Діапазон лірики надзвичайно широкий: в ній роздуми про сенс життя і призначення людини, мрії про світле майбутнє, твори про громадянську мужність, місію митця і призначення мистецтва

Ук1

У 45

Українка, Л. Вірші. Драматичні поеми / Українка Л. – Х. : Фоліо, 2008. – 352 с.

До видання увійшли вибрані твори, поеми та драматичні твори Лесі Українки – геніальної поетеси і драматурга, чиї твори стали класикою української літератури. За словами М.Стельмаха, "колискою самобутньої поезії й драматургії Лесі Українки бали зелені низинні ліси Волині, розвоєм поезії і драматургії Лесі Українки стала вся наша планета сподівань, бо верхів'я людського духу сягнуло нетлінне слово творця”

У1

У 45

Українка, Л. Бояриня. Лісова Пісня [Текст]: драматична поема, драматична феєрія в 3-х діях / Л. Українка. – К.: Укр. письменник, 2000. – 176 с.

Книга вміщує два вершинні драматичні твори Лесі Українки, перший з яких протягом десятиліть за радянського часу був заборонений до друку. Національну ідею, дух України геніальна поетеса втілила в цих творах найглибше, а змістом своїм та суттю вони взаємодоповнюються. Видання розраховане на широке коло читачів, зокрема і як посібник для школярів та студентів при вивченні навчальних програм.

У1

У 45

Українка, Л. Оргія [Текст]: драматичні поеми / Л. Українка. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 772 с.

Драматична поема Лесі Українки «Оргія» (1913) висвітлює долю митця з поневоленого народу (на прикладі грецького співця під владою Римських загарбників).

У1

У 45

Українка, Л. Поезія. Драматичні твори [Текст] /Л. Українка. – К.: Наук. думка, 1999. – 384 с.

У книзі вміщено кращі поетичні та драматичні твори: «Давня казка», «Лісова пісня», «Одержима», «Оргія», «Бояриня», які рекомендовані Програмою середньої загальноосвітньої школи з української літератури для текстурального і оглядового вивчення. Розрахована на широкий загал читачів.

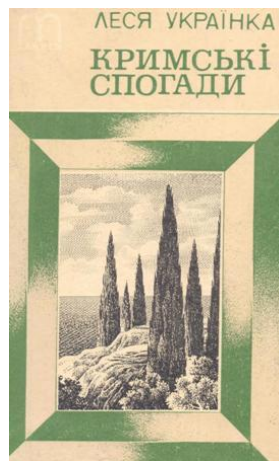

У1

У 45

Українка, Л. Руфін і Прісцилла [Текст]: драма у п'яти діях / Л. Українка; упоряд., післямова, прим. В. Панченка; іл. С. Якутовича. – К.: Либідь 2011. – 200 с.: іл.

Поневолення залишається поневоленням – хоч би якими шляхетними гаслами воно покривалося. Ця думка, проголошена у драмі та тлі давньоримських декорацій, прямо стосується пророчо передбаченої поетесою тоталітарної перспективи ХХ століття. Для широкого кола користувачів.

У1

У 45

Українка, Л. Кримські спогади : вірші, поеми, проза / Л. Українка. – Сімферополь : Таврія, 1986. – 304 с.

До книги увійшли твори, написані видатною українською поетесою в Криму, а також її листи. Шанувальникам таланту Лесі Українки буде цікаво простежити за розвитком творчої думки поетеси, пов'язаної з її перебуванням у Євпаторії, Севастополі, Ялті, Бахчисараї, яка народжувалась під впливом багатой природи Тавриди, що слугувала джерелом натхнення для багатьох відомих майстрів красного письменства.

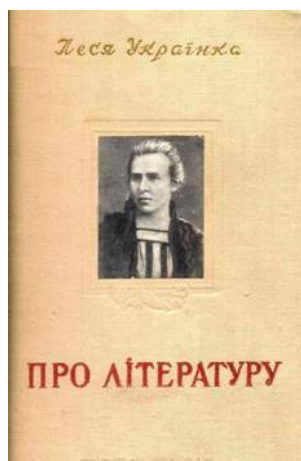

У1

У 45

Українка Л. На крилах пісень : поезії / Л. Українка. - Київ : Веселка, 1994. - 128 с.

«Від часу Шевченкового «Поховайте та вставляйте, кайдани порвіте» Україна не чула такого сильного, гарячого та поетичного слова, як із уст сеї слабосилої, хорої дівчини», – пише Іван Франко в статті «Леся Українка» (1898), посилаючись якраз на один з творів першої Лесиної збірки «На крилах пісень». Завдяки старанням того ж Франка книжка вийшла у Львові 1893 року і звістила – в українській літературі починає діяти нова могутня постать.

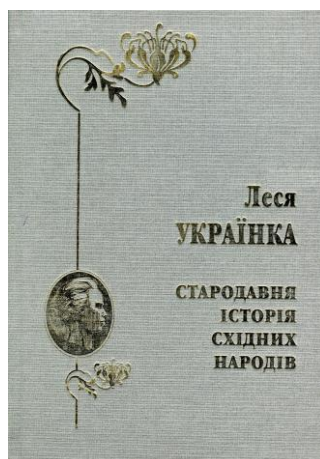

У1

У 45

Українка Л. Про літературу. Поезії, статті, критичні огляди, листи / Л. Українка. – Київ : Художественная литература, 1955. – 332 с.

Великої ваги в розвитку літератури Леся Українка надавала критиці. Критик, на думку поетеси, повинен добре розуміти художній твір, бути високо і всебічно освіченою людиною. І сама Л. Українка, як митець, що активно долучався до суспільного і літературного життя, була визначним літературним критиком. Пропонована збірка літературознавчого доробку містить літературно-критичні статті і огляди, листи і спогади видатної української поетеси. Всі матеріали нерозривно пов'язані з художніми творами, в яких найбільш повно втілено погляди Лесі Українки на літературу і мистецтво.

63.3

У 45

Українка Л. Стародавня історія східних народів / Л. Українка. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2008. – 256 с.

Праця Лесі Українки «Стародавня історія східних народів» створювалася 1890-1891 рр. для навчання молодшої сестри і була видана Ольгою Косач-Кривенюк 1918 року. Вона має непроминальну вартість як основа поглядів Лесі Українки на всесвітню історію та історичний процес, а також як свідчення широти інтересів письменниці, її педагогічних здібностей. Ця книга стала першим українським підручником про життя,

культуру народів Давнього Сходу. Видання, що складається зі «Стародавньої історії східних народів», її джерел та рецепції, адресовано науковцям, викладачам, студентам і школярам – усім, хто цікавиться творчістю Лесі Українки.